

5a - החברים המתים של מאהלר פוגשים באלמה 1902

האחות (אלמה) מסירה מעצמה את החלוק והסטטוסקופ כדי לעזוב את המקום ביחד עם האלמניאק (ברונו ואלטר) כדי לעבור מ"לא חיית!" ל"חברים מתים".

אלמה: (בדרכה לסצינה הבאה) הוא רוצה שאהיה שונה, שונה לגמרי... ואני רוצה להיות שונה. ואני מסתדרת עם זה טוב מאוד - כל זמן שאנחנו ביחד. אבל ברגע שאני נשאר לבד, אני נקרעת לשניים והאני האחר שלי מגיח, מין יצור ריקני, רע, מרושע, נבזי שמתעקש לבטא את עצמו - ואני נאלצת להכנע לו. החיה שבי זועקת לחופש. אני מביטה בראי, וקלות הדעת מרצדת בעיניי. אבל הפה שלי ממשיך לספר שקרים. והוא מרגיש בזה, הוא יודע את זה. אז אני שותקת. הוא מדבר אלי ואני שותקת. בסוף הוא מבקש ממני להגיד משהו, אבל אני לא יכולה למצוא שום מילה חמה להגיד לו... אפילו לא אחת. זה הסוף...

אלמניאק: חברים יקרים, אויבים יקרים! אחרי חיים שלמים כרווק, חברנו הטוב גוסטאב מאהלר עומד סוף כל סוף לשאת אישה שאין לו שום קירבה אליה, וזו סיבה טובה בשבילנו לחגוג! אז בואו נרים כוסית כולנו ונאמר לחיים! אבל כיוון שאנחנו בין חברים, הרשו לי לומר לכם בכנות: אנחנו, חבריו, הנפשות הקרובות אליו, אנחנו קצת מודאגים. צריך להודות שלא היינו יהודים אמיתיים אלמלא היינו מודאגים. אל תקחי את זה ברצינות רבה מדי, אלמה, להיפך, זו סיבה להירגע: יהודי תמיד דואג. אנחנו, חבריו של גוסטאב, לא מודאגים בגלל שהוא בן 41 ואת בת 22. זה הבדל חסר משמעות, כי כאשר הוא יהיה בן 120 את תהיי בת 101, וזה יהיה הבדל ממש בלתי מורגש. אבל מה שמדאיג אותנו הוא הבדלי המזג והאופי ביניכם. את אלמה הנך יצור צעיר ונסער, את מלאת חיים, מתפוצצת מחיוניות, ואת רעבה להנאות חיי החברה בעוד שגוסטאב, גוסטאב הישן והטוב שלנו, הוא בעל אופי די סגפני... וזה בעדינות. הוא כל כך לא ארצי, ואם הוא אוהב עוד משהו כמו שהוא אוהב את המוסיקה שלו, הרי זו בדידותו. את חייבת לדעת את זה, אלמה, אם את פותחת את ליבך לקראתו. אז אם תצטרכי להכריע על חתונה, עלייך לזכור דבר אחד: החיים שלך יהיו אטיוד קשה מאוד, אולי אפילו נוקטורנו, או מאזורקה - אבל מה שזה לא יהיה - תצטרכי לנגן את זה כיצירה לארבע ידיים...

אלמה: מי כל האנשים האלה?

אלמניאק: החברים של גוסטאב. המשפחה שלו.

אלמה: כולם בלי יוצא מהכלל יהודים, אה?

אלמניאק: עופות מאותם ביצים מצטופפות על אותם עצים. (או: עופות קרובות-נוצה משתכשכות באותה ביצה.)

אלמה: אתה יודע יפה מאוד שאני לא סובלת את החברים היהודים שלו.

אלמניאק: הם כבר כולם מתים. חשבתי שאת אוהבת יהודים מתים.

- אלמה: אי-אפשר לתקוע בדיחות כאלה אחרי אושוויץ.
- אלמניאק: אדורנו אסר רק שירה, לא בדיחות.
- אלמה: למה הבאת אותי הנה?
- אלמניאק: להודיע על נישואיכם הקרובים.
- אלמה: נישואינו! הו כן...איך יכולתי לשכוח! כן, כן. (פונה לתמונה של שניצלר)
- שתף אותנו במחשבות שלך, ארתור (שניצלר). ספר לנו משהו על נישואים. בטוח שאני
אבין אותך. איך הייתי צריכה לעשות את זה? במשך שמונה שנות חיי הנישואים שלנו
הוא דיבר אלי סינית. לא הבנתי אף מילה. (היא פונה לפורטרט של הזמרת אנה פון
מילדנבורג) אה! הגברת פון מילדנבורג! הסופראנית הוואגינאלית המפורסמת! -
סליחה, מה בדיוק היתה השאלה? אה, מה אני חושבת על גוסטאב בתור מלחין? טוב,
זאת לא שאלה שקל לענות עליה. את מבינה, אני עדיין לא מכירה היטב את המוסיקה
שלו, אבל את המעט שאני מכירה... את המעט שאני מכירה... אני לא אוהבת. אני
ממש לא אוהבת אותה. זה קישקוש. זה מסריח. - יש לך עוד שאלות...? לא? כמה
חבל! אז הרשי לי לשאול שאלה. מה את חושבת על גוסטאב שלי? אני מתכוונת... בתור
גבר? אחרי ככלות הכול את היית המאהבת שלו, לא? אז את צריכה לדעת. או שאת
כבר לא זוכרת? זה היה מזמן מדי? אולי שום דבר לא קרה שם? הוא, לעומת זאת,
מדבר עלייך בהתלהבות רבה. הוא מתפאר בזה שהוא היה המאהב שלך! אבל כמו שזה
נראה, הוא לא למד ממך הרבה בנושא הזה, אם לשפוט על היכולות שלו בתחום
הזה...סליחה? לא שמעתי אותך...? או, לא אמרת שום דבר. זה ממש חבל, גברת פון
מילדנבורג, ממש ממש חבל. - או, איזו דממה... או, איזו אווירה קודרת!
- אלמניאק: נו די, אלמה, כמה אפשר להתמכר לשנאה, אפילו אם זו שנאת יהודים.
- אלמה: רגע, רגע! עכשיו גם אני רוצה לשאת נאום קצר, להגיד כמה מילות
תודה. אני רוצה להודות לאלוהים על כך שהוא מרשה לגברים לשגע את הנשים. ואני
רוצה להודות לו על המצאת קדושת-הנישואין לצורך המטרה הנעלה הזאת, כך שגם
הילד יורש את שם האב יחד עם תכונותיו. למה נשים מרשות לגברים לגזול מהן את
האני שלהן בחיי הנישואין? למה? אתה יודע שהייתי מסוגלת לתקשר עם גוסטאב באופן
מופלא על כל נושא כל עוד היחסים שלנו היו חשאיים. אבל מרגע שהקשר שלנו נעשה
פומבי, ומועד החתונה שלנו נקבע, לא יכולתי להבין יותר אף מילה שהוא אמר.
(לארתור שניצלר) אתה, ארתור, אתה יכול להסביר לי את זה? אתה כמחזאי, אתה הרי
יודע הכול על המיסתורין שבין גבר לאישה, לא ככה? אתה פסיכולוג יותר גדול אפילו
מזיגמונד פרויד, לא ככה? אז תסביר לי את זה!
- אלמניאק: אלמה! קצת כבוד!
- אלמה: כבוד? למי? למה אתה רוצה שיהיה לי כבוד? (מצביעה על הדיוקנאות)
להם יש כבוד אלי? תראה איזה מבטים הם לוטשים עלי, כל החברים הנחמדים האלה
שלו. אתה קורא לזה כבוד? הם לא אומרים מילה, אבל הם נועצים בי את המבטים
שלהם. נועצים בי את העיניים המפחידות, העיניים החודרניות שלהם, כשהיהודיות
שלהם מסתערות עלי כמו כלב חולה כלבת. הם משפדים אותי כמו חרק שהם תפסו,
כדי לתקוע אותי מתחת לזכוכית. הם שוקלים ובוחנים ומודדים אותי כמו שטיח בשוק,

פורשים אותי ומגלגלים אותי, בודקים את הקשרים שלי, בוחנים בעיניים חקרניות את כל החלקים שלי שהם יכולים לראות, חותכים אותי ופותחים אותי עם המבטים המנתחים שלהם כמו שפותחים תרנגולת, מציצים לתוך כל סדק בתוכי, רוצים להכנס לתוכי ולתקוע בי את החרטומים שלהם ולמצוץ ממני את כל הלחלוחית, עד טיפת דמי האחרונה. אני לא רואה בני אדם, אני רואה רק עיניים! עיניים, עיניים! הם בוחנים כל מילה שאני אומרת כדי לבדוק את האינטליגנציה ואת הטעם שלי. הם שוקלים כל מילה שיוצאת מפי, שופטים את השפה שלי ונותנים לי ציון בלתי מספיק. אני צעירה מדי, זרה מדי, מוזרה מדי, מלאה מדי חיים ושימחה!

אני יכולה ממש לשמוע אותם, כשאני קוראת את אישוני העיניים שלהם, ומגלה מה הם אומרים עלי בחשאי בבתי קפה, בתיאטראות, בבית שימוש! "האם הבחורה הזאת ראויה להתקבל לחוג שלנו? האם השיקסה הזאת מספיק מעודנת כדי להתחבר לילד-הפלא היהודי שלנו גוסטאב? שאלוהים ישמור! זה פשוט לא יעבוד. שום דבר טוב לא ייצא מזה. הצילו את גוסטאב! הצילו את ילד הפלא שלנו! הוא המשיח! הוא המשיח!!"

אלמניאק: למה את מדברת שטויות כאלה, אלמה?

אלמה: זה משעשע אותי, בסדר? זה הדבר היחיד שעדיין משעשע אותי, הבנת? אלמניאק: תמשיכי כמה שאת רוצה, אם זה מה שמשעשע אותך.

אלמה: חכה רגע! חכה רגע, בבקשה. פתאום זה זורם לי. אל תפסיק אותי עכשיו. אני באמת מנסה להתחבר לחברים של גוסטאב. אני עושה כמיטב יכולתי. (היא פונה לפורטרט של יוסטינה, אחותו של מאהלר) יוסטינה, מכל שאר החברים ובני המשפחה שלו - את היחידה שאני באמת יכולה לדבר איתה. למה אתם לא מקבלים אותי למשפחה? אני יודעת שאת לא מאושרת מזה שאני שמה את טלפיי על האח הגאון שלך. לא, אל תכחישי את זה. אני יודעת בדיוק. אחרי ככלות הכול, את עבדת בפרך בשבילו במשך שנים. את בישלת בשבילו, ניהלת את משק הבית שלו, טיפלת בענייני הכספים שלו...! ועכשיו את סופסוף חופשיה. תיהני! אני יודעת שהיית מוכנה לעשות הרבה יותר כדי לשמור על אחיך מפניי - אלמלא היית שקועה כל כך בסיפור האהבה שלך עם מנהל הקונצרטים שלו ארנולד רוזי... ואני רוצה להגיד לך משהו יוסטינה: אני לא מחזיקה אותך בבית סוהר. אני אשחרר אותך ברגע שתרצי אותו בחזרה. אבל הוא לא ישוב אלייך. הוא לא ישוב אלייך. מה אני יכולה לעשות? הוא פשוט לא רוצה. אם יש לך טענות - תפני אותן אליו.

הוא רוצה שאני אשתנה. שאני אשתנה לגמרי... ואני רוצה להשתנות.

כן. אני יכולה להסתדר די טוב, כל זמן שאנחנו ביחד. אבל ברגע שאני נשארת לבד, אני נפתחת, והאני האחר שלי מגיח. מין יצור אפל, הבלותי, רע, מרושע ונבזי שמתעקש לבטא את עצמו! ואני חייבת להכנע לו. החיה שבי זועקת לחופש. אני מביטה בראי, וקלות הדעת מרצדת בעיניי. אבל הפה שלי ממשיך לספר שקרים. והוא מרגיש בזה, הוא יודע את זה. אז אני שותקת. הוא מדבר אלי ואני שותקת. בסוף הוא מבקש ממני להגיד משהו, אבל אני לא יכולה למצוא שום מילה חמה להגיד לו... אפילו לא אחת. זה הסוף...

-אם אתה חבר שלי, אני משביעה אותך: ספר לו את כל מה שאמרת. תגיד לו מה

שאתה באמת חושב עלי בלי להתלוצץ ולהתבדח כמו שאתם היהודים תמיד עושים צחוק מהכול. תגיד לו בכל הרצינות והיושר שאתה יכול שישלך את ידיו מאלמה שינדלר, כי אני חייבת להיות חופשיה, אתה שומע? אני חייבת להיות חופשיה, ולא להיות כבולה אליו - ולא לשום גבר אחר. תגיד לו את זה, אם אתה חבר שלו, אני משביעה אותך! הוא לא מעריך את היצירות שלי, אבל הוא מעריך מאוד את שלו. ואני לא ממש מעריכה את היצירות שלו, אבל אני מאמינה מאוד בשלי. ככה זה. באיזשהו מקום יש פצע פתוח בתוכי, שלעולם לא יגליד...

אלמניאק: אלמה, אם משהו יקרה לו, את חייבת לדאוג שהמוסיקה שלו תישאר. הבטיחי לי את זה!

אלמה: אני לא יכולה להבטיח! לא יכולה! הייתי יכולה לעשות את זה למען זמלינסקי. כי אני אוהבת את המוסיקה שלו, הוא גאון אמיתי. היה לנו חיבור רוחני. אנחנו חזקנו זה את זה, חיבקנו זה את זה. שנינו ידענו שזו הפעם האחרונה, והרגשנו את העצב והחומרה של הרגע. הודות לו אני יודעת מה זו נשיקה: לא איזה בידור קליל, אלא אחדות של הרוח והשפתיים. אם גבר נשק אותך פעם, את שלו לתמיד. אבל גוסטאב הוא יצור כזה אומלל, יצור כל-כך אומלל... אילו רק ידע כמה הוא מיסכן, הוא היה קובר את פניו בידיו מרוב בושה. ואני צריכה תמיד לשקר... תמיד לשקר! אני מסתכלת בעיניים שלי בראי, והן מתנוצצות מקלות דעת. ואז אני מרגישה את הדחף הזה, ובא לי לעשות משהו רע! יש כל כך הרבה דברים רעים כאלה שכדאי לעשות, כאילו. רק קצת רעים כאלה. הו! ההורים היקרים שלנו חיים כדי להתאכזב, הגברים שלנו חיים כדי שיבגדו בהם. הנשמה האנושית נוצרה כדי שיתעללו בה. אלוהים, הו אלוהים, למה אתה אוהב את הרוע? - יש לי שתי נשמות: אני יודעת. אני כפולה. נולדתי תאומים. אבל איזו מהן היא הנשמה האמיתית שלי? מי האני האמיתית ומי המדומה? אם אני משקרת, אני לא מאמללת את שתינו? אז מה אני, שקרנית? הרגש העמוק הזה של שימחה פראית כשהוא מסתכל עלי מלא שביעות רצון, איזו מין תחושה עמוקה של אקסטזה ממלאת אותי כשאני מסתכלת עליו ואני יודעת שאני משקרת לו? לא, לא, לא - אני חייבת לגרש את הנשמה האחרת שלי. אני חייבת להפטר מהנשמה ששלטה בי עד עכשיו. לסלק אותה מהשלטון. אני חייבת לעשות כל מה שאני יכולה כדי להיות לאדם אמיתי - לקבל כל מה שקורה לי, לקבל את עצמי!

(במהלך הסצינה מאהלר קורא לאלמה באמצעות האינטרקום לבוא למיטבח, שם היא תפגוש אותו ואת גרופיוס ל"ווידוי אהבה".)